

KERELS, naam voor de opstandige boeren uit de kuststreek, die in de veertiende eeuw rebelleerden tegen de graaf van Vlaanderen en tegen de macht van de Leliaarts; een van hun leiders was Zannekin.

Over het historisch ontstaan van de Kerels stelde Kervyn in zijn *Histoire de Flandre* de theorie op, dat ze afstammelingen zouden zijn van de Karls uit de Gallo-Romeinse periode. De in Menapië geboren Carausius, generaal van keizer Maxensius, zou een Saksische Karl geweest zijn. De naam van de Karolingers zou eveneens op Saksische afkomst wijzen. Daarna poogt Kervyn schakels te vinden die van de bovenbedoelde Karl en Karolingers zouden leiden naar de Kerels: „ruwe Kerels... mannen van Saksisch ras, vreemd gebleven aan de beschaving van het tijdperk der gemeenten”. Kervyn ziet een relatie tussen het Kerelslied en de opstand van de populares tegen de nobiles in de jaren 1323 tot '28, waarin hij „une vieille querelle de race” meent te mogen bespeuren.

In zijn essay *Les Kerels de Flandre* weerlegt H. van Houtte Kervyns opvattingen. Hij meent dat de kwestie van de kerels niet de betekenis van een rassentwist heeft, wel die van een sociale crisis, innig verbonden met de geschiedenis van het Vlaamse platteland: op het eind van de 14de eeuw waren de boeren door oorlogen en opstanden uitgeput en uitgezogen; ten gevolge daarvan zag de landadel zijn inkomsten verkwijnen. Hierdoor ontstond tussen die beide maatschappelijke klassen een antagonisme dat in het Kerelslied een uiting vond.

Recitativisch

Wi wil - len van den ke - rels zin - ghen! Si zijn
Si wil - len de ru - ters dwin - ghen Si dra - ghen
Haer elee - dren die zijn al ontf - nait, Een hoe - de -
Tea-proenstaet al ver - drayt, Haer cou - sen

van qua - der aert,
e - nen lan - ghen baert.
-kijn op haer hoofd ghe - capt,
ende haer scoen ghe - lapt.

R¹ Wron - gen, weij, broot ende caes, ² Dat heit hi al den dach ³ Daer
om - me es de ke - rel so daes;
⁴ Hi he - tes meer dan hijs mach.

Het Kerelslied (naar de uitgave van het Gruuthuse-handschrift door K. Heeroma, 1966).

Het zogenaamde Kerelslied („Wi willen van den kerels zinghen !...”) is eigenlijk een spotlied van de „ruters” (de ridders) op het onbehouden voorkomen en het lompe vertoon van de boeren, die zij moesten bestrijden. Het is vervat in het beroemde Gruuthuse-handschrift, dat in 1848 of '49 een eerste maal werd uitgegeven door Ch. Carton;

reeds tevoren had Carton de tekst van het Kerelslied meegedeeld aan Kervyn de Lettenhove, die het afdruckte in het in 1847 verschenen tweede deel van zijn *Histoire de Flandre*. Het lied werd spoedig beroemd.

The image shows a musical score for 'HET KERELSLIED.' It is divided into two pages, 120 and 121. Page 120 includes the title, the poet 'Gedicht van Julius DE GEYTER', the composer 'Musiek van Fl. VAN DUYSSE', and the tempo 'Matig.' The score is for voice and piano. The lyrics on page 120 are: 'met si . nen lan . ghen baert; Hi . no', 'loet . ghe . nen ru . ter hem dwin . ghen; On .', 'tem . buer so es hi van aert. Ende', and 'wil . van den ker . le sin . ghen, Al'. Page 121 continues the lyrics: 'of si . ne clee . der ont . naelt sijn. Sin'.

J. de Geyter maakte in zijn epos *Keizer Karel en het Rijk der Nederlanden* een dichterlijke vervorming en omkering van het Kerelslied: „Hi es ser een vriman gheboren, ter see, upt veld of int bos...”. G. Antheunis parafraseerde het oude gedicht in zijn *Kerlentrots*: „k Ben kerel, hoessa! 'k leef vroom en vrij / bij roggene kant / en schotel brij; / Een stukje kaas of spek daarbij...”

In 1871 verscheen *De Kerels van Vlaanderen* van H. Conscience. Zoals zijn *Leeuw van Vlaanderen* en *Jacob van Artevelde* oefende ook dit boek een grote invloed uit op de Vlaamse strijdliteratuur. Geldhof vertelt dat het „zijn clandestiene rondgang” deed onder de leerlingen van de „wonderklasse” en de geestdrift wekte die tot de Blauwvoeterie leidde.

Voortaan zouden de kerels de nooit aflatende vechters zijn voor 't Vlaamse recht en voor het recht van de mindere man: „Gi ridders, dwingers, maect u van cant. / Hier syn de Kerels van Vlanderland! / ...Onze vaderen waren vri / en vri so bliven wi...”

De invloed die van de Kerels-reputatie op de Vlaamse strijdpoezie uitging, is overduidelijk bij A. Rodenbach. Het Kerelsmotief is opvallend in *Het Lied der Vlaamsche Zonen*, *De Blauwvoet* en *Het Lied der Blauwvoeterie*, die de dichter de „geschiedenisse van den West-Vlaamschen studentenkamp ofte vulgo blauwvoeterie” noemt. Daarin is sprake van een dreunend Kerelslied, dat Vlaanderen krachten wekt, van het vrije Kerelsvolk, het Westvlaams Kerelslied, van het Kerelskamp enz. We kunnen daarbij de vaststelling niet ontgaan dat Kerels en Klauwaarts herhaaldelijk samen worden opgeroepen: „waar leefde 't vrije Kerelslied? / Waar klonk des Klauwaarts zegelied?”

Voor Verschaeve is kerelsaard vrijheid, strijd tegen „edele ridders en heren groot”, ook kamp, zang, kloeke vroomheid: „en als de kerel aan 't zingen valt, zijn liedje vromer als de andere schalt: Storm op zee!” Kerelsaard is voor hem eveneens strijdvarende levensvreugde: „En Kerels, Klauwaarts tiegen in ons dromen blij / al zingen, klingen, 't wapen hoog, voorbij.” (Kerels en Klauwaarts houden elkaar opnieuw gezelschap). Levensvreugde die ook, op studentikoze wijze, bier behoeft:

„schuimend bier, der kerels drank”.

Ook Gezelle was niet ongevoelig voor de kerelsromantiek. In *Het Vlaamsche Volk* droomt hij: „de Kerels zijn weer opgestaan / ... / Het Vlaamsche volk is vrij voortaan.”

In *Tijdkrans* liet hij een apostolisch geïnspireerd gedicht *De Kerels* verschijnen: „De Kerels, ze waren zoo boos en zoo bot... overbevreesd voor hun goden... ze wierden bekeerd en gedoopt... werden godvruchtig en zuiver van zeden; en Vlamingen heet men ze heden.”

Karel de Flou was meer pessimistisch, toen hij schreef: „Geen Kerels, geen Klauwaerts hier meer, / En wij, hunne zonen, als slaven gebogen, / Zien wij dat verleden nog weer?...”

Zijn afkomst getrouw bleef het kerels-motief min of meer met het noorden, met West-Vlaanderen verbonden. Cyriel Verschaeve, die het niet zo overvloedig aanwendt, laat het uitdrukkelijk horen: „De Kerels van 't Noorden... Ik kom dus uit het land van de zee... waar de Moeren, de Kerels, de Blauwvoeten woonden...”. Ook De Flou ziet ze als kinderen van de zee: „Uw stranden voedden Kerels op, voor wie de dwingeland beefde”.

Als activistisch banneling in Nederland bleef R. de Clercq in zijn *Krachtlied* het kerelsbeeld bezigen om de trouw aan eigen aard uit te drukken: „Kerels met koppen en vuisten, / onverduitscht, onverfranscht, / voor Vlaanderen die leeuwe danst!” en in zijn gedicht *Aan Dr. August Borms* om de eendracht tegen de heersers te huldigen: „Nu het kerelsvolk, eendrachtig...”.

Na de Eerste Wereldoorlog werkte te Brugge jarenlang een Vlaams-nationale studiekring, die *De Kerels* heette. In dezelfde periode ondertekende Leuridan zijn scherpe en zeer plastische strijdartikelen in *De West-Vlaming* met het pseudoniem *Kerlinga*.

Doch ook in de literatuur buiten West-Vlaanderen kwam soms het kerels-motief naar voren. Pol de Mont huldigde de Kerels van 't koene Payottenland, van wie hij schreef: „Geen stoerdere Vlamingen zijn er in 't land.” M. Hoste en Em. Hullebroeck brachten een lied *Wie kerelsbloed in de aadren heeft...*, en van Th. Sevens en K. Mestdagh hebben we *Waar de kerelen woonden...* Een onbekende schrijver dichtte het vrij neutrale, lustige lied *Als de kerels gaan op toer...* In het strijdlied van de Katholieke Studenten Actie komen opnieuw de kerels van de zee: „Kerels der Noordzee, Wikingsbloed...”. Zoals in *De Kerels van Gezelle* wordt het religieuze – hier zelfs het kerkelijke – accent er sterk beklemtoond, sterker dan in de overige kerels-literatuur, die toch herhaaldelijk van de vrome kerel gewaagt. Moet hieraan worden toegeschreven dat, terwijl bij orthodox gelovige auteurs de combinatie Kerel-Klauwaart veelvuldig voorkomt, de meer vrijzinnige schrijvers het eerder bij Geus en Klauwaart houden? Het mag bv. typisch heten dat Lucifer (een Westvlaams medewerker van 't Zal wel gaan) dicht over „taaie Kerels”, doch in hetzelfde gedicht gewaagt van de „echten Nederlander, die tevens Clauwaert heet en Geus”.

LITERATUUR: L. Dosfel, *Verzameld werk*, V (z.j.); - C. Verschaeve, *Verzameld werk*, I en VII (z.j.); - J. Kervyn de Lettenhove, *Histoire de Flandre*, II-III (1847); - G. Antheunis, *Kerlentrots*, in *Halletoren* (6 juni 1875); - K. de Flou, *Geschiedenis der Kerels van Vlaanderen*, in *Halletoren* (4 juli 1875 - 30 juni 1877); - H. van Houtte, *Les Kerels de Flandre. Contri-*

bution à l'étude des origines ethniques de la Flandre (1898); - G. Gezelle, Dicht- en prozawerken, VI en X (1903-'05); - J. Ghesquièrre en P. François, Liederenkrans voor het middelbaar onderwijs [1945]; - J. Boon, Kathechismus van de Vlaamse Beweging; de beknopte geschiedenis alsmede de beeldenwereld van deze beweging inhoudend vragen en antwoorden (1950); - A. Rodenbach, Verzamelde werken, 3 dln. (1956-'60); - K. Heeroma, Liederen en Gedichten uit het Gruuthuse-Handschrift, I (1966).

MARCEL BOEY